

Metsäliiton ja Vapon biodieselhanke

Äänekosken liito-oravaselvitys

Mattias Kanckos
Toukokuu 2010

Skolbackavägen 70
68830 Bäckby
Finland

GSM: 050-5939536
info@essnature.com

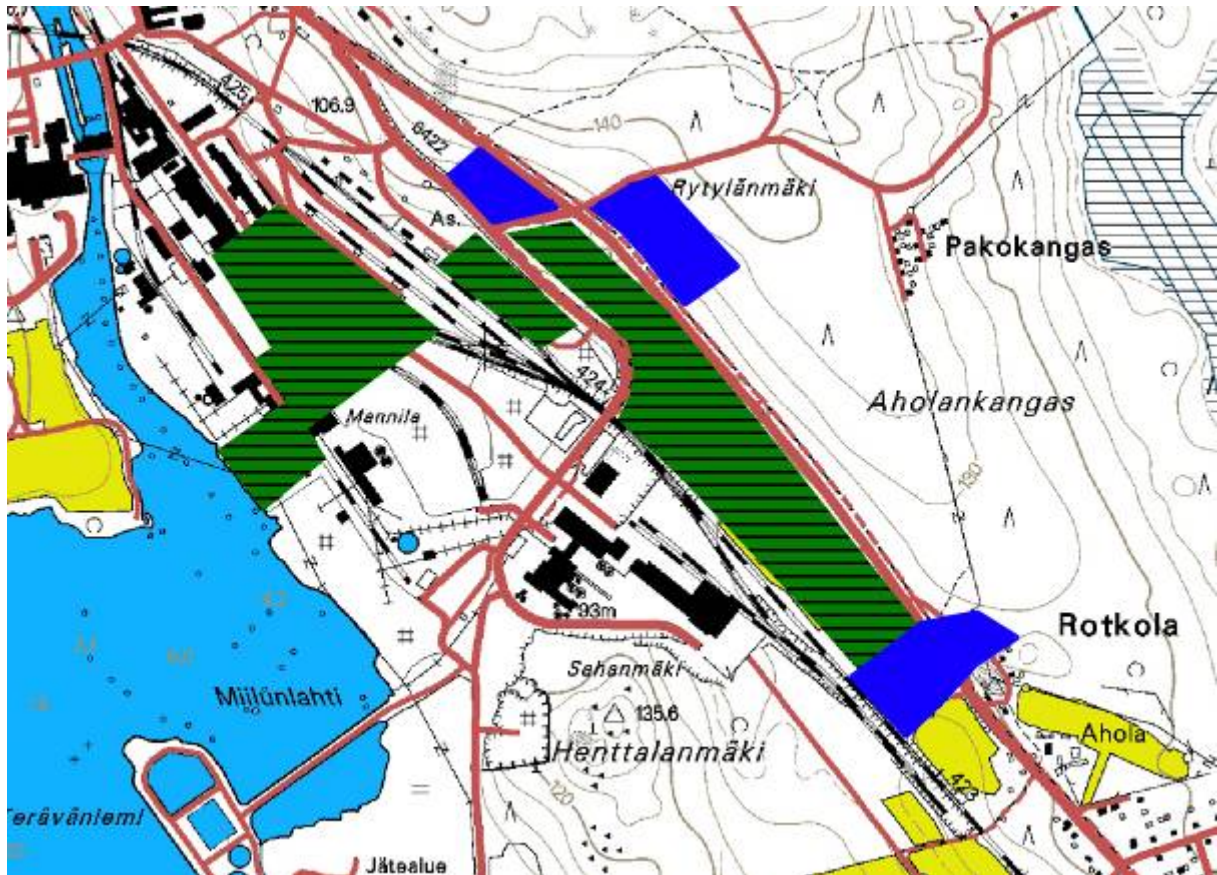
Metsäliitto ja Vapo on yhdessä käynnistänyt biodieselhankkeen YVA Ohjelmaa. Hankkeen tavoitteena on rakentaa kotimaisia biomassoja hyödyntävän toisen sukupolven biopolttonestelaitos tai -laitokset. Laitos sijoitetaan joko Kemiin, Äänekoskelle tai molempiin olemassa olevien tehdasintegraattien yhteyteen. Yhdessä hankevaihtoehdossa biopolttonestetehdas rakennettaisiin Äänekosken tehdasintegraatin yhteyteen, joka sijaitsee Äänekosken kaupungissa Paadentaipaleen kaupunginosassa. Kyseinen alue on toiminut teollisuusalueena jo vuodesta 1896 lähtien. Biopolttonestelaitos tulisi sijoittamaan olemassa olevalla tehdasalueella. Tarkempi sijaintisuunnittelu tullaan tekemään hankkeen edetessä. Äänekosken ja Suolahden taajamien laajennusalueiden luontoselvityksessä vuodelta 2006 (Suunnittelukeskus 2006) löytyi liito-oravan elinalue Rytylänmäen alueelta, selvitysalueen länsiosan tiealueeseen rajautuvasta rinnemetsästä. Kohteelta löydettiin yhteensä 12 reviiripuuta ja kolme (3) papanapuuta, ja kohde luokiteltiin silloin kansallisesti arvokkaaksi. Tämä liito-oravareviiri sijaitsee aivan suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä Äänekoskentien itäpuolella. Näin olleen viranomaisneuvottelussa katsottiin aiheelliseksi tehdä liito-oravaselvitys myös tässä hankkeessa.

2 Aineisto ja menetelmät

Äänekosken liito-oravaselvitys tehtiin 14.4.2010. Liito-oravaa kartoitettiin etsimällä lajin helposti tunnistettavia ulosteita puiden alta. Maastonselvityksen ajankohta on paras mahdollinen liito-oravan kartoitukseen. Maastossa ei ollut lunta ja liito-oravan papanoita oli erittäin helposti havaittavissa. Tuoreet ulostepapanat olivat selvityshetkellä väriltään kellanruskeita koska lepännorkkojen ja havupuiden kukkasilmuissa oleva siitepöly antaa niille kellertävän sävyn. Ulosteita löytyy käytännössä lähinnä suurten kuusien ja haapojen alta ja näitä tarkastettiin eniten. Liito-oravan papanoita etsittiin koko selvitysalueelta sekä myös vuonna 2006 löydettyiltä reviiriltä Äänekoskentien itäpuolelta ja Aholankankaan eteläpuolelta Rotkolan kohdalla. Tämä tehtiin koska varma pesäpuu ei löytynyt selvitysalueelta ja haluttiin saada yleiskuva liito-oravan mahdollisuudesta liikkua alueella. Lisäksi haluttiin saada tietoja kuinka suurella alueella liito-orava liikkuu ja reviirin koosta. Koko alueelta etsittiin myös erittäin huolellisesti liito-oravan pesiä, kolopuita tai oravan risupesäitä. Löydettyjen pesäpuiden koordinaatit paikallistettiin GPS-laitteella (Garmin 60Cx). Laitteen tarkuus on noin +/- 5 metriä. Koordinaatit ovat selvityksessä annettu yhtenäiskoordinaateina (KKJ27). Liito-oravakartoitus teki biologi (FM) Mattias Kanckos Essnaturesta. Alueelta on aiemmin julkaistu luonto-selvitys, Äänekosken ja Suolahden taajamien laajennusalueiden luontoselvitys vuodelta 2006 (Suunnittelukeskus 2006). Siinä selvityksessä kyseinen alue ei ole mukana liito-oravareviirinä eikä muuten arvokkaana luontokohteena.

3 Alueen yleiskuvaus

Selvitysalue on noin 25 hehtaarin yhtenäinen metsä-alue Äänekoskentien ja Rautatien välissä (kuva 1). Tämä selvitysalue on jonkin verran suurempi kuin itse suunnittelualue. Selvitykseen kuluu myös noin 1,5 hehtaarin sekametsä Sarvelantien ja Rautatien välissä Tehdasalueella sijaitsevalla suunnittelualueella sen sijaan ei selvitetty koska liito-oraville sopivaa metsikköä ei löydy ollenkaan. Tämän lisäksi liito-oravan esiintyminen selvitettiin aiemmin todetuilta reviiriltä Rytylänmäellä Äänekoskentien itäpuolella (noin 5 hehtaaria) sekä Rotkolassa (noin 2 hehtaaria), joka myös sijaitsee Äänekoskentien itäpuolella. Lopuksi liito-oravan esiintyminen selvitettiin myös noin puolitoista hehtaarin metsäpalstasta suunnittelualueen pohjoispuolella. Tutkimusalue on näin ollen yhteensä suunnilleen 35 hehtaaria.

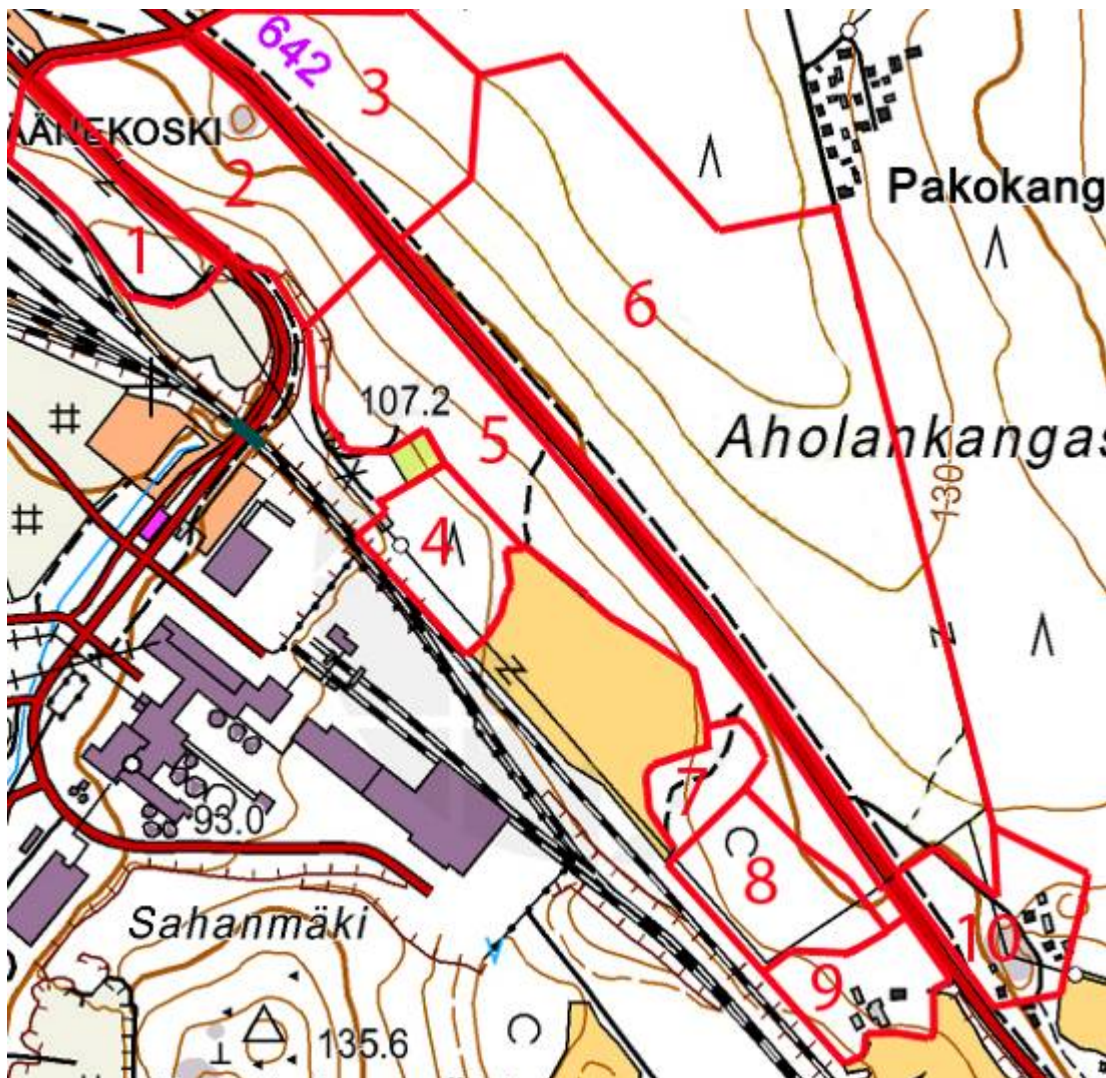

Kuva 1. Kartta suunnittelu-alueelta (vihreät alueet) sekä liito-oravan selvitysalue (vihreät ja siniset alueet).

Alueen metsistä suurin osa on varttunutta havumetsää. Nuoria kasvatusmetsikköjä, avohakkuita ja taimikoita on alueella erittäin vähän. Alueella on huomattava määrä vanhaa, jyrkää havumetsää, joka osittain on luonnontilassa. Yleisesti voidaan sanoa että melkein koko selvitysalue on puuston osalta erittäin sopiva liito-oraville, mutta kolopuita on alueella erittäin niukalti. Etsinnästä huolimatta Äänekoskentien länsipuoliselta alueelta ei löytynyt ainuttakaan kolopuuta. Alueella ei myöskään ole liito-oravalle sopivia pönttöjä. Ainoa pönttö alueella on taimikossa (kuvio 8) oleva tuulihaukan pönttö.

Erittäin sopivat elinympäristöt liito-oraville löytyy etenkin kuvioilta 2,7, 9 ja 10. Tässä osassa mainittujen kuvioiden sijainnit käyvät ilmi kuvasta 2. Kuviossa 1 kasvaa monivuotinen ja monikerroksinen sekametsä. Kuvion puukerroksessa löytyy koivuja, haapoja, lehtikuusia, leppiä sekä yksittäisiä kuusia. Kuvio on puuston osalta erittäin sopiva liito-oraville. Kuvio 2 on erittäin jyrkää kuusivaltaista sekametsää. Tämä metsä on lähellä luonnontilaa ja metsässä on todella paljon kuollutta ja lahonnutta puuta. Kuviossa on myös jonkin verran lehtipuita ja muutama suuri haapa. Kuvio 3 on vuonna 2006 löydetty liito-oravareviiri ja tämän kuvion metsä on varttunutta kuusikangasta, jossa seassa kasvaa erittäin harvakseltaan koivua ja mäntyä. Alue sinänsä ei ole kovin sopiva liito-oraville mutta kuvion pohjoisosassa on nuorta koivu-harmaaleppävaltaista sekametsää, joka on liito-oravalle soveliaasta ruokailualueutta. Kuvio 4 on puhdas, noin 60 vuotta vanha ja tiheä kuusikko, jossa on erittäin vähän lehtipuita ja aluskasvillisuutta. Kuvio 5 on varttunutta, mäntyvaltaista havumetsää, jossa seassa kasvaa harvakseltaan kuusia etenkin kuvion pohjoisosassa. Kuvion eteläosassa löytyy myös paikoitellen runsaastikin järeitä koivuja. Pellon itäpuolisella reunalla kasvaa muutama suuri kuusi ja haapa ja tämä pieni alue olisi liito-oraville mieluinen elinympäristö. Kuviossa on

näitä pieniä alueita lukuun ottamatta erittäin vähän lehtipuita, joten se ei sovi liito-oraville kovin hyvin. Liito-orava voi kuitenkin käyttää kuviota siirtyäkseen paikasta toiseen. Kuvio 6 on laaja avohakkuu-alue Aholankankaalla Äänekoskentien itäpuolella. Tämä kuvio ei tietenkään sovi ollenkaan liito-oraville eikä liito-orava pysty siirtymään kuvion läpi alueelta toiseen. Kuvio 7 on varttunutta sekametsä, jossa valtapuuna on kuusi mutta seassa kasvaa sekä mäntyjä, koivuja sekä useita haapoja. Tämä kuvio sopii erittäin hyvin liito-oraville. Kuvio 8 on selvitysalueen ainoa taimikko. Taimikossa kasvaa sekä mänty, kuusi että lehtipuita. Muutama suurempi puu taimikossa löytyy, mutta se ei kelpaa liito-oraville. Kuvion lounaisosissa, rautatien varrella on jonkin verran enemmän suuria lehtipuita, etenkin koivuja joten liito-orava pystyy siirtymään puita pitkin taimikon molemmilla puolilla paikasta toiseen. Kuvio 9 on varttunut ja harva sekametsä, jossa kasvaa erittäin järeitä koivuja, kuusia, haapoja sekä yksittäisiä mäntyjä. Tämä kuvio on liito-oraville erittäin mieluinen elinympäristö. Kuvio 10 sijaitsee Äänekoskentien itäpuolella. Kuviossa on tien varrella varttunutta kuusimetsää sekä talojen läheisyydessä lehtisekametsää, jossa kasvaa useita järeitä haapoja. Kuvio on erittäin sopiva elinympäristö liito-oraville.

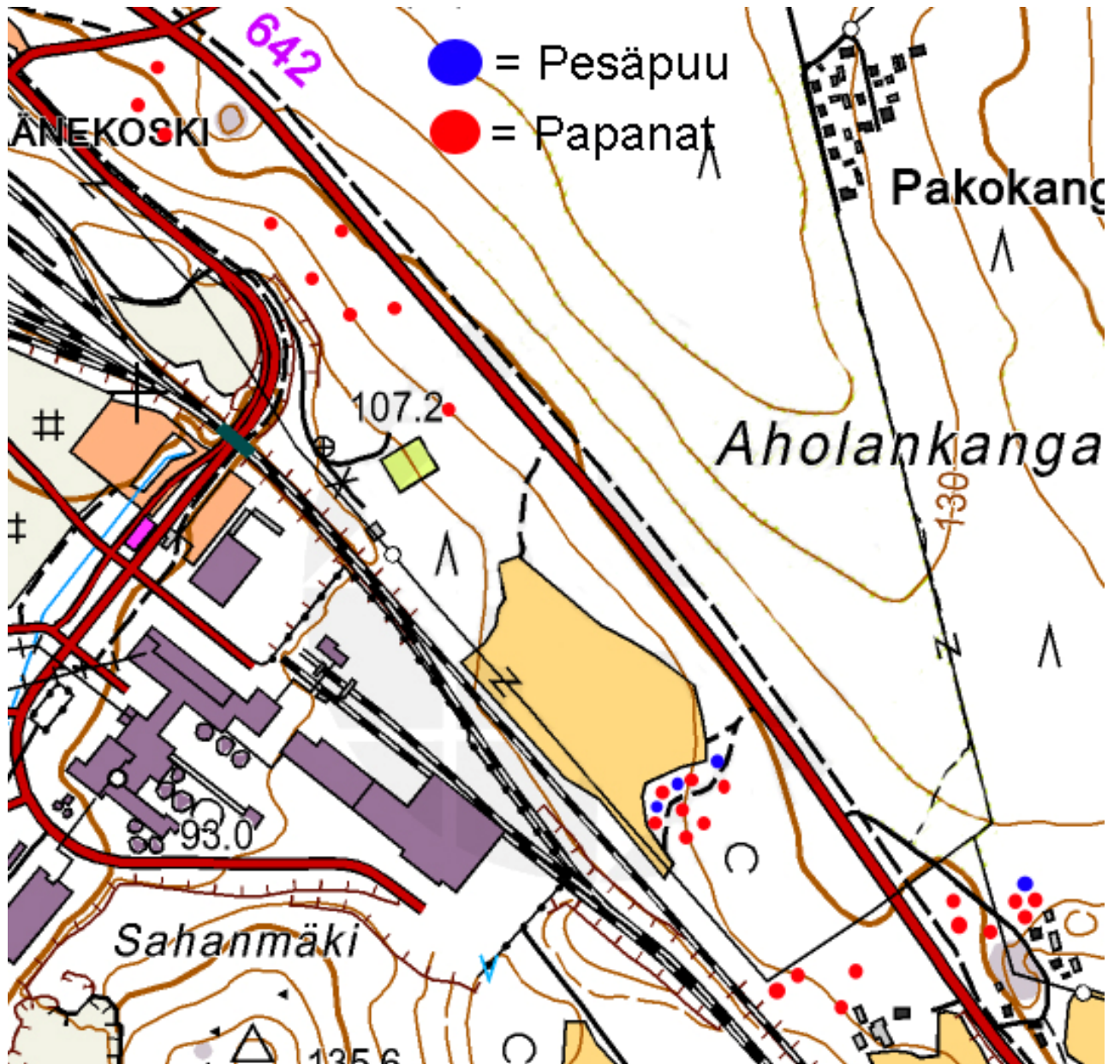
Kuva 2. Selvitysalueen eri metsäkuvioiden sijainnit.

4. Tulokset

Selvitysalueella asustelea liito-orava. Löydettyjen pesäpuiden ja jätöksien paikkoja ilmenee kuvasta 4. Paljon papanoita selvitysalueella löytyy alueen eteläosista, joka ei kokonaisuudessaan kuulu suunnittelualueeseen (kuviot 7 ja 9). Tällä alueella, pellon eteläreunalta (kuvio 7) löytyy useiden kuusten alta muutamia kymmeniä papanoita. Alueella on ainakin kolme tuoretta risupesää, jonka alla oli papanoita. Risupesien koordinaatit ovat; 6943554-3436737, 6943534-3436699, 6943483-3436707. Etenkin yhden risupesän (6943483-3436707) alla oli paljon jälkeä sekä mahdollisesti myös vanhempi virtsamerkintä, joten tämä risupesä voidaan pitää jonkinlaisena varmuudella liito-oravan pesäpuuna. Muiden risupesien osalta tilanne jää kuitenkin epäselväksi, koska niiden alla oli niin vähän jälkeä ettei niitä varmuudella voi pitää liito-oravan pesäpuuna. Papanoita löytyy myös kuviolta 9 ja myös tässä sekametsässä oli ainakin kaksi risupesää (6943261-3436829, 6943314-3436850), mutta niiden alla oli erittäin vähän jälkeä joten ne tuskin ovat liito-oravan käyttämiä pesiä. Alueen pohjoisosassa (kuvio 1) löytyy noin kymmenen kuusen ja muutamien haapojen alta yksittäisiä papanoita. Täällä alueella oli ainakin kahdeksan risupesää, mutta niiden alta ei löytynyt yhtään jälkeä. Vaikkakin alueen pohjoisosassa kasvava jykevä kuusikko sopisi erittäin hyvin liito-oraville, se ei näköjään ole kovin tärkeää liito-oraville. Sarvelantien länsipuolella sijaitsevasta sekametsästä (kuvio 1) ei löytynyt yhtään jälkeä eikä Rytylänmäen aiemmin todetulta reviiriltä (kuvio 3) tänä vuonna löytynyt mitään merkkiä liito-oravasta. Jälkeä ei myöskään löytynyt kuviolta 4. Eniten papanoita löytyy Äänekoskentien itäpuolella, Rotkolan kohdalla (kuvio 10). Tässä kuviossa oli useiden puiden alla erittäin suuria määriä papanoita, eikä se voinut jäädä epäselväksi että tämä on tärkein alue liito-oravalle (kuva 3). Kuviossa on useita järeitä haapoja ja suuria kuusia. Haavoissa ei havaittu koloja, mutta niitä voi kuitenkin esiintyä. Sen sijaan lähellä olevassa kuusessa oli risupesä, joka ainakin toimi pesäpuuna tällä hetkellä. Pesäpuun koordinaatit ovat: 6943418-3437005.

Kuva 3. Äänekoskentien itäpuolella olevalta kuviolta löytyy erittäin paljon liito-oravan jätöksiä.

Kuva 4. Kartta tutkimusalueelta, jossa näkyy havainnot liito-oravista, sekä pesäpuiden sijainnit.

5. Tulosten tarkastelu ja suositukset

Tulosten perusteella melkein koko tutkittu alue kuuluu samaan liito-oravareviiriin, jonka tärkein pesäpuu sijaitsee Äänekoskentien itäpuolella, Rotkolan talojen läheisyydessä. Liito-orava pääsee aika helposti ylittämään Äänekoskentien (kuva 5) ja reviiri sijaitsee näin ollen Äänekoskentien molemmilla puolella. Vaikka selvitysalueen pohjoisosissa on liito-oravalle erittäin sopiva metsä, tämä alue on ollut vain vähäisessä käytössä. Tulosten perusteella voidaan antaa seuraavat suositukset suunnitteluun:

- Liito-orava on sisällytetty luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteeseen IV (a). Luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin nojalla asianomaiseen liitteeseen sisällytettyihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. **Tämä tarkoittaa tässä tapauksessa että kuvioiden 7 ja 10 pesäpuut on lain nojalla suojeltuja eikä niitä tai lähialueella olevat puut saa kaataa ilman poikkeuslupaa.**

- Vaikkakin liito-oravan jälkeä löydettiin myös alueen pohjoisosista, tämä alue ei voi luokitella liito-oravan lisääntymis- tai levähdyspaikaksi. Se ei myöskään toimi tärkeänä siirtymisreitteinä liito-oraville koska metsä loppuu tämän alueen pohjoispuolella ja Äänekosken keskusta on vastassa. Liito-orava voi myös siirtyä Rotkolasta pohjoiseen Äänemäelle Äänekoskentien ja Aholankankaan laajaan hakku-alueen itäpuolella. **Näin olleen metsää (kuviot 1,2,4 ja 5) voidaan kaataa ilman että se hävittää ja heikentää liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.**

Kuva 5. Tällä alueella liito-orava pääsee liitämään puita pitkin Äänekoskentien yli.